

## הַלְבוֹת בְּרָבוֹת סִימָן נ נא

156 בְּאֵר הַבּוֹלָה

ב טַעַם לָמָּה אוֹמְרִים מִשְׁנֵת אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן, וְבוֹ סְעִיף אֶחָד:

א (א) "קבעו לשנות אחר פְּרִשֶׁת הַתְּמִיד פָּרֶק (6) אֵיזְהוּ מְקוֹמָן וּבְרִיתָא דְרַבִּי יִשְׁמְעֵאל, בְּכַדִּי שִׁינְיָה כָּל אָדָם לְלַמֵּד כָּל יוֹם מִקְרָא (3) (3) מִשְׁנָה וּגְמָרָא, דְּבְרִיתָא דְרַבִּי יִשְׁמְעֵאל הוּי בְּמָקוֹם גְּמָרָא, (ב) שְׁהַמְדִּישׁ בְּגִמְרָא :

**נא דינני תפלה מן ברוך שאמר עד ישתבח, ובו ט' סעיפים:**

שְׁאִמְרִים (ב) (א) בְּרוּךְ שְׁאִמְרִי קִדְּם פְּסוּקֵי דְזִמְרָה וְיִשְׁתַּבַּח לְאַחֲרֵיהֶם: ב (ב) \*בְּאֵם סִים \*בְּרוּךְ שְׁאִמְרִי קִדְּם שְׁסִים (ג) [ג] (ג) \*הַחֲזוֹ, \*עוֹנָה (ד) אַחֲרֵי אִמִּי: ג. אַחֲרִי יִשְׁתַּבַּח יוֹכֵל לְעֹנֹת אִמִּי אַחֲרֵי

**א** בסדר רב עמדם  
**ב** קדושין ל ושמ  
בתוספות  
**א** קרי"ף וקרא"ש  
בפרק ה דבבכות  
**ב** טור ג תוספות  
בבבכות מ"ה בשם  
רבנו חננאל ויבאל  
הלכות גדולות  
וקרא"ש

**פאר הייט**

כתב דאפלו להוציא אחרים מטר לאמור בע"מ אם הוא שגור, אבל הבי"ח כתב להוציא אחרים ד"ה אפלו שגור בפיו אינו רשאי לאמור ע"מ, עין מ"א. יש לקרר ששאל לומר שום דבר בע"מ כי אם הוא שנוקר פה בש"מ, מ"א. ובתשובת חת"י יאיר סימן קעה מתיר לומר תהלים בע"מ ע"ש. איתא בחת"י מסכת בי"ק סימא מתיר ללקרות בע"מ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. לקרות הפרשה בע"מ בשעה שש"ץ קורא א"י ונקר א"י מוטה לאתרים, רבד"י ח"א סימן קלה, עין כנה"ג: (5) איהיה מקומן. שהיא משנה ברורה למשם מסיני, וק"ש שבה דש"מ פחות וצ"מ הקראה הוא משה, עט"ו. יש מקומות שנהגו שלא לאמור בבית האבל ואינו נכון, כנה"ג, וכן פסק המחבר בס"י תהנו סעיף ד ע"ש: (3) משנה. כתב המ"א ג"ל דנזקא בנמניהם שהיו מבינים לשון תרגום אבל גזקשו שאין מבינים ע"כים ללמד להבין דא"כ אינו נחשב ללמוד, דנזקא בתפלה אף שאינו מבין הקה"ה יודע כנחתו, אבל אם אמר איהיה מקומן או בקה מדליקין או פטום הקטרת יעשה קול נגון ומשניות ע"ש: (4) אכנה"ג ע"י פתקא דנפל סג ע"ש. ששמיא ומצאואוהו כתוב בו דק"ש שו פ"ז גגיו ומצנה, משנת עשרים דף סג ע"ש. ואזכור כי צריכת בשלית שלפניו עונה המזון. אבל אם סים עת המזון בבית'אחל לא יענה אמן, דהיי' עונה

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

לְהַחֲמִיר שֶׁלֹא לִוְדֹר בַּעַ"פ כָּל גִּזְיוֹן, וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבַר הַגֵּר"א כְּבִאדּוּרֹ: **א** (א) קָבְעוּ לִשְׁנוֹת וְכד'. יֵשׁ מְקוֹמוֹת (6) שֶׁאֵין אוֹמְרִין "אֵינְהוּ מְקוֹמָן" בְּבֵית הָאֶבֶל מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּר בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וְאֵין זֶה נִכּוֹן, שֶׁכָּל שֶׁהוּא סֹדֵר הַיּוֹם אֵין בּוֹ מִשְׁוֹם תַּלְמוּד תּוֹרָה לְאֶבֶל, כִּמּוֹ שֶׁנִּפְטַק בְּסִימָן תַּקְנֵד סֵעִיף ד': (ב) **שֶׁהַמְדִּירֵשׁ בְּגִמְרָא**. וּבְחֲרוֹ בְּבֵרֵיתָא (זו"ט) (3) מִפְּנֵי שֶׁהִיא תַּחֲלַת תּוֹרַת-כִּתְנִים, שֶׁהוּא רֹאשׁ לְכָל פְּרִשְׁת׃ הַתְּרַבְּנוֹת, קָבְעוּהָ אֲצֵל הַתְּרַבְּנוֹת; וְכֵן בְּחֲרוֹ בְּמִשְׁנַת "אֵינְהוּ מְקוֹמָן" וּקְבָעוּהָ אַחֵר הַתְּמִיד, מִשְׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּכְבֵּל מְקוֹם מְקָטֵר וַיִּמְגֹּשׁ לַשֹּׁמֵי", וְכִי כָּל מְקוֹם מְקָטֵרִין וּמִגִּישִׁין? אֵלֶּא אֵלוֹ תַּלְמוּדֵי-חֻכְמִים שְׁעוֹקִין בְּהַלְכוֹת עֲבוּדָה כָּל יוֹם כָּל מְקוֹם שֶׁהֵם, מַעֲלָה אֵין עֲלֵיהֶם כָּאֵלוֹ מְקָטֵרִין וּמִגִּישִׁין לַשֹּׁמֵי; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁבִּפְרָק זֶה אֵין בּוֹ מַחֲלָקַת וְהוּא מִשְׁנַת בְּרוּרָה לְמִשְׁנַת מִסִּינִי. וְאֵין קְרִיאַת פֶּרֶק זֶה וּבְרִיתָא זוֹ עוֹלָה לְלַמּוֹד מִשְׁנַת וְתַלְמוּד אֵלֶּא לְמִי שֶׁמִּבִּין, (ג) אֶבֶל לְמִי שֶׁאֵינוֹ מִבִּין צָרִיךְ לְלַמּוֹד וְלִהְיוֹן, שֶׁאֵם לֹא-כֵן אֵינוֹ נִחְשָׁב לְלַמּוֹד<sup>(4)</sup>, דְּדוֹקָא בְּתַפְלָה אִף שֶׁאֵינוֹ מִבִּין הַגְּדוּשׁ-בְּרוּרָה הוּא יוֹדֵעַ בְּנִתּוֹ, אֶבֶל אִם אוֹמֵר הַמִּשְׁנָה וְהַבְּרִיתָא וְאֵינוֹ מִבִּין אֵינוֹ אֵין בְּזֶה דִּי לַמּוֹד מִקְרָא וּמִשְׁנָה וּמִקְרָא שֶׁצָּרִיךְ הָאֵדָם לְלַמּוֹד כָּל זֶה אוֹ פֶּטֶרֶם הַקְּטֵרֶת יַעֲשֶׂה קוֹל נִגְזֹר דְּמִשְׁנִית, עֵין שֵׁם:

**א** (א) 'ברוך שְׁאֵמֵר' שְׂכַח זֶה (ב) תְּהַנְּהוּ אֲנִישׁי כִּסֵּט הַגְּדוּלָה עַל־יְדֵי פִתְקָא דִּנְפֵל מִן שְׁמַיָּא וּמַצְאוּהוּ כְּתוּב בּו, וְנֵשׁ בּו פ"ז תְּבוּת, וְסִימְנָא "רֵאשׁוּ כְּתֵם פִּז", רוּצִיָּה לִזְמֵר, רֵאשׁ הַתְּפִלָּה הוּא בְּרַכָּה שֶׁל פ"ז תְּבוּת, עַל־כֵּן אֵין לִגְרַע וְלֹא לְהוֹסִיף עַל פ"ז תְּבוּת. וְנִכְוֵן לְאֵמְרוּ מַעֲמֵד

ובאפלו ביחיד. ואחזו שתי ציצית שלפניו בשעת אמירת ברוך שאמר ולאחר גמר ברוך שאמר ינשקם. "כפה עמו" בסגול. "בתשבוחות" בחירוק. **ב (ב) אם סים.** אכל אם (ב) לא סים לא יענה אמן. ופשוט דדוקא משעה שהתחיל "ברוך אתה ה'" וכי, דמתחלה שבחא בעלמא הוא. וכל זה דוקא לענין אמן של ברוך שאמר או של (לתפוח), אבל שאר אמינים, מסיק מהגן אברהם בסעיף קט"ג א דמותר לענות אפלו באמצע ברפת ברוך שאמר או לתפוח, כיון שלא הזקרה ברקה זו בגמרא. אך אם הוא עומד אחר תבת "ברוך אתה ה'" קדם שפים "מלך מזהל בתשבוחות", כתב החפ"א דאסור לו לענות<sup>2</sup>, דבזה מקלקל לגמרי את הברכה: (ג) התנן. אבל אם סים עם הסמן בבתיאחת (א) לא יענה אמן, דנראה כעונה אמן אחר ברכותיו, דקאמא לן דבירי זה מגנה; והוא הדין בכל הברכות הדין כן, לכד בישתבח או "הגדלה" אחר הלל או אחר "שומר עמו ישראל לעד", אם סים בשונה עם הש"ץ או עם אדם אחר עונה אמן, דהא תרבה פוסקים סבירא להו דבזה עונה אפלו אחר ברפת עצמו; ונאף דאנן לא נהיגין הכי, כמו שכתב בסמ"ק רטו, מפל מקום בכתאי גונא ודאי יש לסמוך על זה. ואם סים הוא ברקה אחת, אינה ברקה שתניה, והש"ץ ברכה אחרת, מותר לענות אמן [מ"א וש"ת וכן משמע מביאור הגר"א דלא כידאהורן:] (ד) אחריו אמן. ולא הוי

## שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ח) מגן-אברהם: (3) טור: (ג) מגן-אברהם וש"א: (7) פרי-מגדים: (ח) אחרונים: (3) עין באור הלכה: (ג) מגן-אברהם:

## שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

לסמך על מ"ש תר"י בבבכות, אבל פסקיו ממקדוֹת אסור לאמַרם בע"פ אפלו הם שגורין  
בפיה, עין שם. וכש"ז כתב דלפי מה שפטירי החז"י לומר תהלים בע"פ כ"ש פסקיו דוקנה  
שגורילין בהם תדיר ע"ש וגם י"ל דכיון ששקבעום חזקה הורו"ל תפלה. ועין בבב"י בשם  
כנה"ג דהתקדוּם לא שקה וזו אודרכה בימיתם היו מקפידין שלא לקרות תרגום בבית אב  
על משום עז לגשות, ועין בסוף מגלה קוץ הקדור עומר ובתוספות ירש ב"י ובהק  
דוכפי ובש"ת הר"ש בן הרשב"ץ סימן רעו, ובמה"כ הביא עוד מהתנהקא פלשת ורנא,  
ועין בתשובת המראג"ח ח"ב סימן עב. ומהחז"י כתב: מורי וליה"י תמיד היה קורא  
תהלה בתוך הסדר וא"ל ע"ש וגם היה אומר כל דבר ששקבעו בטעמים של אותו פסוק.  
וכן משנה בגמרא מנח"י, ואפ"ל סדר התהלה ומקצב הנון המיוחד לומר על דברים מסוי  
להראות הכונה לפניו יתברך, וזולת כיום השבת הנון מרים קולו ויבא מעט באימה מפני  
כבוד שבת ע"ש: [3] משנה, עב"ט. ועין ביראפרים מ"ש בבאר המגיא כנה"ג:  
[3] תחזן. עב"ט"ס שכתב בירא"א חזק, ובבב"י הסכים להמג"א וכ"כ בש"ז ע"ש  
אומר המשנה ואינו מבין אינו נקרא למדו, לכן צריך"ל ללמוד הפירוש. וכתב ש"ה"ה: כ  
(6) בירוך שאמר. מעמד אפלו ביחיד, תולעת"י יצחק ב"ח. ונשכח ב"ח. ונשכח ב"ח. ונשכח ב"ח.  
תבות, טור בשם ספר הדיקלות, ע"ש אין לגרע ולא להוסיף מפני תבות  
ששעת אמירת ב"ש, ספר פנינות. בפע עמו כולל, בתשובות בחבר"ק:  
ששעת אמירת ב"ש, ספר פנינות. בפע עמו כולל, בתשובות בחבר"ק:

בַּאֹר הַלֵּכָה

**\* אם סים:** עין במשנה ברורה כמה שכתבנו לא אם סים וכי, כן משמע מפשט  
דלשנא וכן משמע בבית יוסף. וצ"ל בפריימגדים דמשמע מדבריו דלפי מה  
שפסיק להגן אברהם בסעיף קטן ג דמחר לענות אמן באמצע ברכת ברוך שאמר,  
הוא הדין דמחר לענות אמן זה. ולעניות דעתי לא נהירא כלל, דלענין אמן זה מפה  
בפשוט: אם חשבינו זה לברכה יהיא צריך לו לענות אחריה אמן, אם-כן אין לו  
להסיק באמצע, מה שאין בו לענין שאר אמנים אמרנו כיון שלא הזכיר ברכה זו  
בגמרא אין לו לבטל מלענות אמן עבור זה. ודקדוק הפריימגדים יש לישב בקל,  
ענין בסיומן נט בבית יוסף שם ובסיומן א. בשאר. ומכל מקום יש לישב דברי הפריי-  
מגדים, היות קאי אלאב הספקן אברהם, ותפסקן אברהם בכיזיל לא לקמן סימן ז'  
סעיף קטן יא דאפלו באמצע הספקן מחר לענות אמן כל מה שאמן הוא מכיזיל  
גופא, אבל כבר השיג עליו הפריימגדים וכל האחרונים שם, וכמו שכתב שם  
האליה ובה דאם עונה אמן קדם שמיים הברכה הוי כמו הפסק באמצע הברכה,  
אם-כן פשוט דהוא הדין טכא, דאף דברכת ברוך שאמר קיל מברכת גריאת שמע  
בס האמן שלו קיל ובגמ' \* **ברוך שאמר** וכי. והוא הדין בברכת יושבאם אם  
עומד באמצע הברכה אין לו לענות אמן על ברכה זו אדר סיים הסמן ובגמ',  
והברכה מתחלת מהתחלת ברכת יושבאם, כמובא בסיומן נט ס"א, וצ"ל שם במשנה  
ברורה: \* **הסמן**. ארשא דברת לשמך, והוא הדין אם שמע ע"ה מאיזה אנשי  
אחרים צריך לענות אמן על כל אחד ואחד: \* **עונה אחריי**. עין בבית יוסף דמסיק

נקרא למוד; (ד) ובפרט עמי הארצות צריך שייבנו הפרוש, כדי ש יוס<sup>4</sup>). כתב של"ה: כשאומר איזהו מקומן או במה מדל

**א** (א) 'כִּרְוֹךְ שְׂאֵמֶר'. יִשְׁבַּח זֶה (ב) תִּקְנוּהוּ אֲנִשִּׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה עַל "רֹאשׁוֹ בְּתָם פִּז", רוּצָה לִזְמֶר, רֹאשׁ הַתַּפְּלָה הוּא בְּרֻכָּה שֶׁל פִּז

באפלו ביחיד. ואחז שמי ציצית שלפניו בשעת אמירת ברוך שאמר ו  
**ב (ב) אם סיס.** אבל אם (ב) לא סיס לא יענה אמן. ופשוט דדוקא  
 וכל זה דוקא לענין אמן של ברוך שאמר או של (שפתח<sup>1</sup>), אבל שאמר  
 ברכת ברוך שאמר או (שפתח, כיצן שלא הזכיר ברכה זו במקרא. א  
 בתשבות<sup>2</sup> כתב החיידאדס דאסור לו לענות<sup>2</sup>, דבזה מקלל לגמרי  
 אמן. דנראה כעונה אמן אחר ברכותיו, דקנא לן דברי זה מגנה; והנה  
 אחר "שומר עמו ישראל לעד", אם סיס בשונה עם הש"ץ או עם אדם  
 ברכת עצמו; ואף דאנן לא נהגינ הכי, כמו שקבב בסימן רטו, מכל מ  
 ברכה ששהיה, והש"ץ ברכה אחרת, מתיר לענות אמן [מ"א ויש"ט וינ



## הלכות פרכות סימן נ נא

ביאורים ומוספים

### סימן נ

#### טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן

[משנ"ב ס"ק א]

ואין זה נכון, שכל שהוא סדר היום אין בו משום תלמוד תורה לאבדו.

1) ואף על פי שכתב לעיל (סי' א ס"ק יז) שאכל לא יאמר את פרשת הקרבנות, כתב השו"ע הלכות (ס"ג) שיש חילוק בין אמירת פרשת התמיד ופרשת איזהו מקומן שהן מסדר התפילה, לבין אמירת שאר פרשיות הקרבנות, כמבואר במשנ"ב לקמן (סי' תקנ"ד ס"ק ז). ולומר את הדין רצון כאילו הקרבנות שאומרים לאחר אמירת הקרבנות, כתבו הפתחי תשובה (י"ד סי' שפ"ד ס"ק ב) והקצו"ש (סי' רי"ד ס"ד) שאכל לא יאמרנו, כיון שאכל אינו משלח קרבנותיו.

[משנ"ב ס"ק ב]

ובקצרו פקדו (זו"ל).

2) ולענין מי שעל ידי אמירת הבריתא יפסיד קריאת שמע ותפילת שמונה עשרה בציבור, ראה מה שכתבנו לעיל סי' מח ס"ק א.

[משנ"ב שם]

אבל למי שאינו מבין צריך ללמוד ולהבין, שאם לא-כן אינו נחשב ללומדו.

3) ואף שאינו נקרא לימוד, כתב השו"ע הרב (הל' תלמוד תורה פ"ב סי"ג) שיש לו לעסוק בכל התורה גם בדברים שאינו מבין, ולעתיד לבוא יזכה להבין ולהשיג את כל התורה שעסק בעולם הזה, והחיד"א (מראית העין עבודה זרה יט) כתב שמה שאינו נחשב לימוד אם אינו מבין, היינו דוקא כשלא משתדל להבין, אבל אם משתדל להבין, גם אם אינו מצליח מקיים בזה מצות תלמוד תורה, והוסיף, שאם מבין את פירוש התיבות, הגם שאינו יודע את הפירוש האמיתי כמו שפירשו המפרשים, נחשב ללימוד תורה.

אכן, אם לומד תורה שבכתב ואינו מבין, כתב השו"ע הרב (שם סי"ב-יג) שאם מוציא בשפתיו אפילו שאינו מבין הרי זה מקיים מצות תלמוד תורה, והשל"ה (מס' שבועות דף לח) כתב, בשם הכד הקמח, שקריאה בתורה היא מצוה גדולה ואף שלא מבין מה שקורא, ובלבד שידע שהוא קורא, כי יש פעמים שאדם

קורא ומתוך שחושב על דברים אחרים לא יתבונן בעצמו בכלל שקרא.

וללמוד בזוהר הקדוש אף שאינו מבין, כתב החיד"א (חיים שאל ח"א סי' עה ס"ק ב ד"ה איכו, ובמורה באצבע סי' ב אות מד) שילמד בו אף אם אינו מבין, ויעלה לו לרצון ומסוגל להאיר את הנפש.

[משנ"ב שם]

כדי שיעצו בזה ידי לומד מקרא ומשנה וגמרא שצריך קצתם ללמוד בכל יום.

4) ואף הלימוד גמרא, שבדרך כלל יש בה ממקרא ומשנה נולכן סובר ר"ת (תוס' קידושין ל, א ד"ה לא צריכא) שבלמוד תלמוד בבלי יוצא גם ידי חובת לימוד מקרא ומשנה, כתב הכף החיים (ס"ק ד) שמ"מ יזהר לומר את הבריתא והמשנה, שכן יתכן שאין באותה סוגיא מקרא ומשנה. ושונה הדבר מימי הראשונים שהיו למידים הרבה ובקיאים הרבה, ועל כן היה מודמן להם בלימודם גם מקרא ומשנה, מה שאין כן בימינו. וכן הלימוד פוסקים או קבלה, יאמר ברייתא דר' ישמעאל ומשנת איזהו מקומן.

### סימן נא

#### דיני תפילה מן ברוך שאמר עד ישתבח

[משנ"ב ס"ק ב]

וכל זה נקרא לענין אמן של ברוך שאמר או של ישתבח.

1) ואף כשעומד ב'ברוך שאמר' ושומע את סיום ברכת 'ישתבח', כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה לג) שלא יענה, שאין חילוק בין 'ברוך שאמר' ל'ישתבח'.

[משנ"ב שם]

אף אם הוא עומד אחר תפלת 'ברוך אתה ה' קדש שמים' מלך מהלל בתשקחות, כתב החיד"א דאסור לו לענות.

2) ואם הפסיק, כתב בביה"ל לקמן (סי' סו ס"ג ד"ה לקדש) שהוא ספק אם צריך לחזור לראש ולברך שנית.

ולענות 'אמן יהא שמיה רבא', ראה לקמן (סי' נד ס"ק ג) שכתבנו בשם החיד"א דאם שמשמעות דבריו שאסור לענות.



## הלכות פרכות סימן נא

### ביאורים ומוספים

#### [משנ"ב ס"ק ז]

וכן כל פרכת הודאה מתר לברכה<sup>(8)</sup>, כמו "אשר יצר" לאחר עשיית צרכיו<sup>(9)</sup> וכיצא בנה, וכן לענות מוידים דרבנן<sup>(10)</sup> וכן לענות קריאת שמע עם הצבור, שצריך שיקרא עמם פסוק ראשון קורא<sup>(11)</sup>, ומכל-שכן דמתר להפסיק לקדיש<sup>(12)</sup> ולקריאה<sup>(13)</sup> וק"ל ברכו<sup>(14)</sup>.

(8) וברכת רעמים, כתב החיי אדם (שם ס"ג) שמותר לברך אפילו באמצע המזמור, שהרי אם לא יברך תיכף, יפסיד ולא יברך עוד [ולקמן (סי' ס"ק יט) הסתפק המשנ"ב בקריאת שמע וברכותיה אם יפסיק לברכת רעמים, אך כאן משמע שיפסיק אפילו באמצע הפרק וכחיי אדם].

ובראש חודש כשהציבור התחילו לומר הלל והוא באמצע פסוקי דומרה, כתב לקמן (סי' תכב ס"ק טז) שיאמר עמהם בלא ברכה ואין זה הפסק, כי לא גרע מהמזמורים שמוסיפים בשבת, ויוצא ידי הברכה בברכת 'ברוך שאמר' בתחילה וברכת 'ישתבח' בסוף. אולם בימים שגומרים בהם את ההלל לא יאמר הלל באמצע פסוקי דומרה, כדי שלא יפסיד את הברכות.

(9) ואם יצא לנקבו קודם 'ישתבח', כתב בבית"ל לקמן (סי' נג ס"ב ד"ה וקצת) שלאחר שיברך 'אשר יצר' נכון שיחזור לומר עוד פעם על כל פנים 'תהלה לדוד' כדי שיהיה לברכת 'ישתבח' על מה לחול, וראה מה שכתבנו שם.

(10) ולענין אמירת 'מוידים דרבנן' באמצע אמירת ברכות קריאת שמע, כתב לקמן (סי' ס"ק כ) שאומר רק את המילים 'מוידים אנחנו לך', אך באמצע פסוקי דומרה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ח) שמשמע שאומר את כולו.

ואף אם עומד באמצע ברכת 'ברוך שאמר' או 'ישתבח', קודם שהתחיל את הברכה שבהם, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה רטו) שיאמר 'מוידים' ואחר כך יחזור לומר עוד פעם 'ברוך שאמר' או 'ישתבח'.

(11) ואף אם עומד באמצע 'ברוך שאמר' או 'ישתבח' [נעדיין לא התחיל את הברכה שבהם], כתב לקמן (סי' ס"ק יא) שיקרא 'שמע ישראל'.

ו'ברוך שם כבוד מלכותו' הנאמר לאחר הפסוק הראשון של 'שמע', כתבו בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות ו) והגר"ח קניבסקי (שו"ת הלכות סי' ס"ט, ודעת נוטה הל' קריאת שמע תשובה מ-מא) שהוא בכלל פסוק ראשון, כמבואר במשנ"ב לקמן (סי' ס"א) שגם הוא בכלל קבלת עול מלכות שמים, ושכן משמע לקמן (סי' ס"ה ס"ק י).

וכשהקהל מגיעים ל'שמע ישראל' שבקרבנות הנאמרים קודם התפילה, כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו סי') שאינו צריך לומר עמהם, כי אין בכך קבלת עול מלכות שמים של הציבור. וראה מה שכתבנו לקמן סי' ס"ה ס"ק יא.

(12) ולהפסיק כדי לומר קדיש יתום, כתבו בשו"ת שאילת שלום (סי' מג) ובשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' מח) ובעובר אורח (לאדרי"ת, סי' נג ס"ה) שיכול לאומרו, וכן משמע בכף החיים (סי' נג ס"ק יג). והאלף למגן (על המטה אפרים, דיני קדיש שער ד ס"ק ח) כתב שיאמרנו דוקא בין פרק לפרק או במקום שמסתיים הענין, מאידך, בשו"ת לבושי מרדכי (ח"א סי' קיב) כתב שאין לומר קדיש שלאחר 'עלינו' באמצע פסוקי דומרה, ובשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' יד) כתב שבמקום שנהגים שהאבל אומר את הקדיש שלאחר 'ישתבח', יכול לאומרו גם באמצע פסוקי דומרה. וכשלא היה מנין קודם 'הודי' ולכן לא אמרו קדיש דרבנן, כתב בשו"ת רב פעלים (שם)

המשך במילואים עמוד 12

#### [משנ"ב ס"ק ז]

אפילו בשתיקה טוב לומר לכתחלה שלא לשהות הרבה בינתיים [ענין סימן ר"ו במ"א ס"ד ובחידושי רע"א שם<sup>(3)</sup>].

(3) שם מבואר שמה שלכתחילה אין לשהות הרבה בשתיקה, היינו יותר מכדי דיבור.

#### [משנ"ב ס"ק ו]

ויבין ישתבח ליוצר הלא אסור להפסיק<sup>(4)</sup>.

(4) ולקמן (סי' נד ס"ק ה) כתב שהקליפות מבקשות למנוע את עליית התפילה, ועל ידי פסוקי דומרה מכריזים אותן, וכששח חזרות בשביל העבירה הזאת.

#### [משנ"ב ס"ק ז]

ולשצריך להפסיק מפני אינה אסור<sup>(5)</sup>.

(5) ולהפסיק לצרכי מצוה וצרכי רבים, כתב לקמן (סי' נד ס"ק ו-יג) שרק אם עומד בין 'ישתבח' ל'יוצר אור' מותר להפסיק לצרכם. ודוקא קודם הקדיש, אבל אחרי הקדיש דינו כבין הפרקים של קריאת שמע ואסור להפסיק, ואחרי 'ברכו' דינו כאמצע הפרק של קריאת שמע.

ולצורך תפילה כשאי אפשר בענין אחר, כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"א סי' כב) שמותר להפסיק, שאין איסור ההפסק מצד עצמו אלא משום שיברוך שאמר ו'ישתבח' הן ברכות הסמוכות שאין להפסיק ביניהן [כמבואר לעיל ס"ק ו], ולכן מותר לדבר לצורך התפילה בין המזמורים.

#### [משנ"ב ס"ק ח]

כיון שלא הוקרה בנמצא<sup>(6)</sup>, אכל 'אמן' מתר לענות על כל פרכת ששומע<sup>(7)</sup>.

(6) ואף שכתב הגר"א (סי' קכד ס"ה) שיש לכך מקור בגמרא (יומא לו, א): "תניא רבי אומר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו", אמר להם משה לישראל, בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל", כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ב סוף סי' טז) שאין אמירתו חיוב אלא מנהג, וכל שכן שאסור לענות 'ברוך הוא' באמצע פסוקי דומרה.

(7) ובטעם הדבר שיותר קל הפסק בפסוקי דומרה מאשר אחר 'יוצר אור', כתב החיי אדם (כלל כ סעיפים א-ב) שהתפילה נחלקת לארבעה חלקים שכל אחד גבוה מחבירו ולכן חלוקים זה מזה בענין ההפסקות: מברכת על נטילת ידיים עד 'ברוך שאמר' הוא כנגד הגוף והעולם הזה [עולם העשיה], ולכן מותר להפסיק בין ברכה לברכה אפילו לדבר הרשות הנצרך קצת. ומ'ברוך שאמר' עד 'יוצר אור' הוא כנגד עולם הגלגלים והנפש, שהגלגלים והנפש תמיד מזמרים ומשבחים לכבודו יתברך, כמו שכתוב 'ברכי נפשי' והשמים מספרים, ולכן אסור להפסיק לדבר הרשות, ולכן נתקנו פסוקי דומרה לעורר הקדושה ששם [בעולם הגלגלים והנפש]. ומ'יוצר אור' עד שמונה עשרה הוא כנגד עולם המלאכים, ולכן אומרים 'יוצר משרתים', ואחרי שהתעוררה הקדושה בכל השלושה עולמות או מתפלל ועומד לפני העולם העליון שבו שכונת עוזו, ולכן היא בחשאי כעומד לפני מלך.

והאם מחוייב לענות אמן אחר כל ברכה ששומע מאחר, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' מג) שאם אינו לומד ומתפלל חייב לענות אמן, אבל אם עניית האמן תגרום לו לבלבול באמצע התפילה, אינו חייב לענות. וראה להלן (בס"ק זה) לענין לענות קדיש וקדושה.



## הלכות ברכות סימן נא

עט באר הגולה

ד' תר"ף וקראש  
ה' תר"ף  
ה' תר"ף

**ברכת עצמו** (ועין לקמן (ה) סימן רטו): **ד' \* צריך (ו) לזהר (ז) מלהפסיק (ח) בברכה משינתחיל בברכה שאמר' עד (ט) סוף שמונה עשרה. \* ואפילו (י) לצרף מצוה אין לברך בין ברוך שאמר (יא) ל'שתבח' (יב) בשם כלביב) (ועין לקמן סימן נג נד): ה' בין המזמורים האלו שואל (יב) מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם, (יג) ובאמצע**

### שערי תשובה

לענות אמן, ויש חזק שפי כשולל ענין אמן מזה דמקורו עונה אמן אחר ברכותיו, שכתב הפרי חדש דמקנה הרי, שחוקי לא משתקין לה אם כן מפני הספק של לענות אמן ואפילו גנאי לראי: [ג] בברכה. עין באר היטב. ועין בשו"ת פ"י ח"א סימן ה חזקיהו שלא היה להם מנין קדם ב"ש והתחילו לומר פסוקי דמורה וכן מנין, אסור לומר קריש בתוך פסוקי דמורה ע"ש, והביאו הבה"ט לקמן סימן נג, והשעם מבאר בתשובה דלא דמי אמירת קריש אחר תהלים לענות קריש וברכה בין הפסקים, דכיון שלא היה עשנה בשעת אמירת תהלים לא נתחברו; ואף על גב דהקדוש אלהי הא"י ז"ל מצריך קריש קדם ב"ש אף בלא תהלים, אינו לפי דעתו כי אם למצוה לפי כוונתו הקדושה ברוך, וגם עפ"י כוונתו בברך הוא עבר הזמן אם לא הגידו קדם ב"ש, והמביין יבין ברוך וצ"ש דאף קדם וברך דרד שהוא סוף פסוקי דמורה וכן בין שירת הים ל'שתבח אין להפסיק ע"ש, ומ"ש מי שצריך להפסיק ברוך, בכונה ג' כתב בשם הג"ה כת"י שהוא קלא ותרא, וכש"ע כתב בשם מאמר מרדכי דהתם כשנה צריך להפסיק בברכה גדול מברך אכל כשפסקו לקריש ולקריש אין צריך שיאמר

### באר הגולה

דאינו מחייב למחר בדי לסיים ולענות, אלא אם נודענו לו שסיים ענה אמן: \* צריך לזהר וכו'. עין במשנה ברוך במה שכתבנו דהפסק אמן מתיר דוקא במקום דסליק ענינא, הוא מהחייב אדם, ואף דרין זה לא בריא אף לענין ברכת קריש ששע, וכמו שכתבנו לקמן בסימן סו בבאר הגולה, מכל מקום נכון להפסיק בן, וגם דין זה דמתיר לענות אמן באמצע פסוקי דמורה לא בריא פלי האי, דבאמת אף דלא נזכרה ברכת ברוך שאמר בתלמוד, מכל מקום תפלה קדושה היא מימי קדש הגדולה ומזכרת בזה הקדוש, וברכת ושתבח מזכרת בירושלמי, כמו שאמרנו: השח בין ושתבח ליוצר, וכמו שכתבנו כל זה האחרונים. ומכל מקום לענין קריש וקריש וברכו ומוזים ואמן ד"האל הקדוש" ואמן ד"שומע תפלה", נראה לי פשוט דבפסוקי דמורה יפסיק לכל זה אף במקום דלא סליק ענינא, ומה שכתבתי עוד דמתיר להפסיק לאשר יצר הוא מדברי החיים, ואף דהחייב אדם כתב וברכה זו יכול לברך אחר התפלה, לא נהירא, פן יצטרף אז עוד הפעם לצאת לגבי ויתבשל הברכה, וטוב שיציית מלכך עד בין הפסקים: \* ואפילו לצרף מצוה. עין במשנה ברוך במה שכתבנו דאין לקרות לכתחלה, הוא מהשערי אפרים וקרי מנחים ודרך החיים, ודלא מהחייב אדם שכתב דמתיר לקרות לכתחלה בפסוקי דמורה; ואפשר דכוונתו גס"פן אם אין שם פה אחר, ומה שכתבתי עוד דמתיר לומר עם הקורא בלחש, בן כתב השערי אפרים, ואף דברך החיים מחמיר בזה, הנהו כהשערי אפרים, דאף בברכה קריאת שמע מסיק הפריימגדים בסימן סו אות ח דבר זה בצריך עיון, ולא להו"ע על ידינו חשש ברכה לכשלה, וכל שכן

אסור לומר כיון שלא הזכרה במקרא<sup>6</sup>, אבל 'אמן' מתיר לענות על כל ברכה ששומע<sup>7</sup> אפילו באמצע פסוקי דמורה, (ח) בברכה. ואפילו (ו) ברוך הוא וברוך שמו' אסור לומר כיון שלא הזכרה במקרא<sup>8</sup>, וכן כל ברכת הודאה מתיר לברך<sup>9</sup>, (ט) כמו 'אשר יצר' לאחר עשיית צרכיו<sup>10</sup> וכיוצא בזה, וכן לענות (י) מוזים דרבנן<sup>11</sup> וכן (יא) לענות קריאת שמע עם הצבור, שצריך שיקרא עמהם פסוק ראשון קורא<sup>12</sup>, ומכל שכן דמתיר להפסיק (יג) לקדוש<sup>13</sup> ול'ברכה'<sup>14</sup>: (ט) סוף שמונה עשרה, וכשיש נפילת אפים, לא יברך עד אחר נפילת אפים [א"ר וח"א בשם שיטה מקובצת]: (י) לצרף מצוה. פשוט דאם מתירא שיעבר זמן קריאת שמע קדם שיגיע לקרואה בסדר התפלה ושכח לאמרה קדם ברוך שאמר, מתיר לו להפסיק ולקרותה, וכן אם שכח לברך ברכת התורה קדם התפלה מתיר לו לברך באמצע פסוקי דמורה<sup>15</sup> ולומר אחר כך פסוקים הנהגין<sup>16</sup>, ויש אומרים דאסור לומר אפילו פסוקי דמורה קדם ברכת התורה, אין לקרות לספר תורה לכתחלה מי שעומד באמצע פסוקי דמורה<sup>17</sup>, רק לכהן אם אין שם כהן אחר וכן ללוי אם אין שם אלא הוא; ורשאי לקרות בלחש עם הקורא, אף לא יפסיק לומר לחזן לעשות 'מי שברך'. ואם החזן התחיל מעצמו ושכח שמו ושואלו, מתיר להשיבו מפני הכבוד. ואם הוא עומד סמוך לפרק שיוכל לגמר עד הפרק בלי שהות קדם שיעלה, יעשה בן, אבל אם צריך לזה שהות, לא ישהה מפני טרח הצבור [ש"א]. אסור (יג) לומר פסוק 'מי ימלא גבורות ה' וגו' אחר ברוך שאמר קדם הודו, ואחר פסוקי דמורה יבין נהגין לומר קריש קדם ברוך שאמר ויש נהגין לאמרו קדם הודו: (יא) ל'שתבח'. אבל בין ושתבח ליוצר לברך מצוה, ובאר סוף סימן נד ויש מתירין: ה' (יב) מפני הכבוד. בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום. בפסוק 'ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעלם ועד' לא יפסיק באמצע, כמו בין 'ה' אלהיכם' ל'אמת' [א"ר]. כתב בדרך החיים: כשצריך להפסיק והוא עומד סמוך לפרק, יש לו לזהר ולמחר לסיים עד הפרק, כי טוב יותר להפסיק בין הפסקים מבאמצע הפרק. ועין לקמן בסימן סו במגן אברהם סעיף קטן א, שפתיים שאין אנו רגילין לשאול בשלום בבית הכנסת בעת התפלה, חלילה לשאול או להשיב, לא בין הפסקים דקריאת שמע ולא בפסוקי דמורה: (יג) ובאמצע המזמור. ורצה לומר, באמצע הפרק. ואילו הן באמצע הפסקים: מ'הודו' עד 'אמן והלל לה', מן 'תנו עז' וכו' עד 'ברוך אלהים', מן 'אל נקמות' עד 'על האים', מן 'נפשו חתמה לה' עד 'יחלנו לה', מן 'יהי שם' עד 'על השמים כבודו', ובין הללויה להללויה, ומן 'ברוך ה' לעולם' עד 'אמן ואמן', ומן

### שער הציון

(7) ביה"ס: (8) אחרונים: (9) פריימגדים: (10) דרך החיים: (11) חיי אדם: (12) עין בבאר הגולה: (13) אלהי בכה: (14) סימן סה ב"ט: (15) דרך החיים: (16) עין בבאר הגולה דאף במקום דלא סליק ענינא יפסיק: (17) ט"ז: (18) נקטת הגדולה:

